

LAUSUNTO
12.8.2010

Valtiovarainministeriö
PL 28, 00230 Valtioneuvosto

Viite Kirjeenne VN084:00/2010

Asia LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE MAKEISTEN, JÄÄTELÖN
JA VIRVOITUSJUOMIEN VALMISTEVEROSTA

Pyydettyinä lausuntona ao. verosta *Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry sekä Makeis- ja keksiteollisuusyhdistys* toteavat seuraavaa:

TIIVISTELMÄ

Lausunnon allekirjoittajat katsovat, että arvonnisäverotus on ainoa tapa verottaa elintarvikkeita tasapuolisesti. Mikäli hallitus kuitenkin päätyy muunlaiseen verotukseen, on sen oltava tasapuolista ja sille on oltava objektiiviset ja oikeudenmukaiset perusteet.

Esitys luo Suomeen valmisteverojärjestelmän, joka syrjii verotuksellisesti yksittäisiä elintarvikealan yrityksiä ja suosii toisia vastaavanlaisia tuotteita valmistavia yrityksiä. Järjestelmä vääristää siten elintarvikealan yritysten välistä kilpailua ja aiheuttaa kohtuuttomia haittoja yksittäisille yrityksille. Tässä suhteessa pidämme lausuttavana olevaa hallituksen esitystä sattumanvaraisuudessaan syrjivänä ja kilpailua vääristävänä. On syytä olettaa, että esitys sisältää lukuisia kohtia, jotka ovat kilpailuviranomaisen kannalta ongelmallisia.

Esityksen kansanterveydellisiin perusteluihin sisältyy useita puutteita eikä samankaltaisten tuotteiden erilaiseen kohteluun ole annettu hyväksyttäviä perusteita. Annetussa muodossaan esityksen kansanterveydellinen ohjausvaikutus ei toteudu.

Ehdotamme, että veropohjaa laajennetaan käsittämään myös jogurtit ja jogurttijuomat, keksit ja makeat leivonnaiset sekä hillot ja marmelaatit. Näin verotasoa voitaisiin laskea ja mm. harmaatuonnin riski vähenisi oleellisesti. Esityksen mukaisen hallituksen verotuottotavoitteen perusteella (n. 155 miljoonaa euroa) verotasoksi muodostuisi tällöin makeisten, jäätelön, keksien ja makeitten leivonnaisten, hillojen ja marmelaatien sekä jogurttien osalta 0,39€ / kg ja virvoitusjuomien osalta 5 senttiä litralta.

Muutamaan tuoteryhmään perustuvasta valmisteverotuksesta tulisi joka tapauksessa luopua ja sen sijaan kehittää elintarvikkeiden sokeripitoisuuteen perustuvaa veromallia. Pyydämme ottamaan näkemyksemme huomioon verojärjestelmän edelleen kehittämisessä, jotta voidaan varmistaa elintarvikkeisiin kohdistuvan verotuksen syrjimättömyys ja myös parempi kansanterveydellinen ohjausvaikutus.

Ehdotuksessa esitetyt perustelut sokeripitoisuuteen perustuvaa veromallia vastaan ovat kestävämpiä mm. siltä osin, että aikaa ja resursseja vaativan uudenlaisen veronkantojärjestelmän kehittämättä jättäminen ei voi olla perusteena veromallille, joka sattumanvaraisuudessaan syrjii osaa yrityksistä ja vääristää kilpailua. Esityksen perusteella ei voi välttyä ajatukselta, että on pyritty laatimaan mahdollisimman helposti ja nopeasti toteuttamiskelpoinen veromalli, joka jättää monia keskeisiä ongelmakohtia ratkaisematta.

EU:n komission veroasioiden pääosasto ilmoitti Suomen viranomaisille jo 20.11.1996 pitävänsä selvänä, että silloinen makeisvero aiheutti suhteetonta haittaa makeiskaupalle verosta saataviin tuottoihin nähden. Lisäksi veron keräämistapa oli ongelmallinen EU-lainsäädännön näkökulmasta. Samat ongelmat olivat perusteluna silloin, kun hallitus vuonna 1998 esitti makeisveron poistamista. Veroehdotuksessa tulisi nyt perustella, miten nämä veron poistamiseen hieman yli 10 vuotta sitten johtaneet seikat ovat olennaisesti muuttuneet. Muussa tapauksessa veroehdotus voi jälleen johtaa sopimusrikkomusmenettelyyn Suomen ja EU:n komission välillä.

Edessä on joka tapauksessa laajamittainen kokonaisverouudistus, josta tullaan sopimaan ensi kevään eduskuntavaalien jälkeen. Uusista valmisteveroista tai niiden korotuksista tulisi päättää samassa yhteydessä. Asiaa tulisi lisäksi selvittää perusteellisesti ennen veropäätöksen tekoa. Selvityksessä tulisi perehtyä sektori- ja tuoteryhmäkohtaisten taloudellisten ja kilpailua vääristävien vaikutusten arviointiin. Tällaista selvitystä ei tätä veroesitystä laadittaessa ole tehty.

Esitys on myös selkeässä ristiriidassa valtiovarainministeriön työryhmän verouudistusta pohtivan väliraportin kanssa, jossa kannatetaan laajoja ja kohtuullisia verokantoja vääristymien minimoimiseksi. Tuotteiden sokeripitoisuuteen perustuva veromalli ratkaisisi nämä ongelmat ja verojärjestelmän kehittäminen sokeriveron suuntaan tulisikin kirjata seuraavan hallituksen ohjelmaan.

Näkemyksemme tarkemmat perustelut löytyvät alla olevasta lausunnosta ja sen liitteistä.

LAUSUNTO LAKIEHDOTUKSEN SISÄLLÖSTÄ JA PERUSTELUISTA

1. Toteutuessaan vero syrjisi yksittäisiä yrityksiä verotuksellisesti

Lakiehdotukseen sisältyy useita kohtia, jotka lisäävät elintarvikealaan kohdistuvaa verotuksellista syrjivyyttä. Veron kohdistaminen vain muutamaaan tullitariffinimikkeeseen (1704, 1806, 1901, 2105, 2106, 2201, 2202) merkitsee veron kohdistumista vain pieneen osaan Suomen noin 1000:sta elintarvikealan yrityksestä. Tämä tarkoittaa merkittävän raskasta ja kasvavaa verorasitetta sekä siihen liittyvää hallinnollista rasitetta ja lisäkustannuksia yksittäisille yrityksille samalla, kun suuri joukko vastaavanlaisia elintarvikkeita valmistavia tai maahantuovia yrityksiä jää kokonaan veron ulkopuolelle. Vero kohdistuisi ennen kaikkea kotimaisiin ja kotimaassa toimiviin kansainvälisiin merkkitaloihin. Lisäksi veron voimaansaattaminen johtaisi lisääntyneeseen aktiivisuuteen järjestelmälliseen veronkiertoon toimintansa perustavien pienyritysten taholta sekä myös uusien vastaavien syntyyn.

Esityksessä on kuitenkin pyritty mm. poistamaan alkoholittomien juomien keskinäistä verotuksellista epätasa-arvoa sisällyttämällä maitopohjaiset kahvi- ja kaakaojuomat veron piiriin, mitä erityisesti juomateollisuus pitää hyvänä. Vastaava tasa-arvo tulisi toteutua varsinaisessa verolaissa myös muiden keskenään samankaltaisten tuotteiden kesken.

Näkemyksemme on, että veroehdotus on valmisteltu perehtymättä riittävästi veron vaikutuksiin siitä, miten vero tulee vääristämään elintarvikealan sisäistä ja samankaltaisten tuotteiden välistä kilpailua. Veronalaisia tuotteita olisivat makeiset, jäätelötuotteet, kaakaojauhe, virvoitusjuomat, mehut, kivennäisvedet sekä maitokahvi- ja kaakaojuomat. Useiden näiden tuotteiden kanssa samankaltaisten tuotteiden jättäminen veron ulkopuolelle luo verojärjestelmään selkeän epäkohdan, joka asettaa samankaltaiset herkuttelutuotteet eriarvoiseen asemaan. Verottomia tuotteita olisivat mm. keksit, makeat leivonnaiset, jogurttijuomat, jogurtit ja vanukkaat, kiisselit ja hyytelöt, murot sekä taloussokeri, jota käytetään kaikkien edellisten ja myös verollisten tuotteiden valmistukseen. Tämän perusteella on syytä olettaa, että ehdotukseen sisältyy lukuisia kilpailuviranomaisten kannalta ongelmallisia kohtia.

Yllä olevan perusteella pyydämme arvioimaan uudelleen mahdollisuuden laajentaa veropohjaa, alentaa verotasoa tai vähintään kirjaamaan lopulliseen esitykseen, että veropohjan laajentaminen otetaan uudelleenarvioitavaksi esim. osana sokeriveron valmistelutyötä.

2. Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset

Päättyessään verosta elokuussa 2009 hallitus ilmoitti tavoittelevansa verolla noin 100 miljoonan euron lisätuottoa valmisteveroihin, mikä olisi nostanut alan verorasitteen nykyisestä 35 miljoonasta eurosta noin 135 miljoonaan euroon. Hallituksen esityksessä verotuoton tavoitetta on edelleen ilman erityisiä perusteita nostettu 20 miljoonalla eurolla noin 155 miljoonaan euroon. Tämän perusteella on todettava, että kaavailtu verotaso on yksittäisiin toimialoihin kohdistuvana paitsi harkitsematon myös kohtuuttoman raskas.

Esitetty tuotekohtainen verotaso nousee veron kapea-alaisuudesta johtuen huomattavan korkeaksi. Makeisvero nousee n. 64 % siitä, mitä se oli ennen makeisveron poistamista (0,95€ / kg vs. 0,58€ / kg). Jäätelötuotteiden verotus nousee heti tälle korkealle tasolle ja virvoitusjuomien verotus kohoaa 40 % nykyisestä. Verotuksen kohtuullisuutta arvioidessa on myös syytä muistaa, että virvoitusjuomat ovat kaksinkertaisen verotuksen alaisia. Juomateollisuus on pakkausveron alaisena investoinut ja ylläpitää juomapakkauksien tehokasta ja toimivaa kierrätysjärjestelmää Suomessa.

Ehdotetun verotason mukaisesti yksittäisten yritysten verorasitus kasvaa yrityksestä riippuen useilla miljoonilla, jopa kymmenillä miljoonilla euroilla. Suurin osa verotuotosta kerätään vain muutamalta toimijalta. Tämän lisäksi vero ja veronkorotus nostavat hintaherkkien tuotteiden hintaa, mikä vastaavasti vähentää myyntiä ja siirtää kulutusta korvaaviin edullisempiin kategorioihin tai halpatuotteisiin.

Ehdotammekin, että veropohjaa laajennettaisiin käsittämään myös jogurtit ja jogurttijuomat, keksit ja makeat leivonnaiset sekä hillot ja marmelaatit (tullitariffin nimikkeistön nimikkeistä soveltuvin osin 0403 ja 1906 sekä 2007). Näin verotasoa voitaisiin laskea ja mm. harmaatuonnin riski vähenisi. Suuntaa antavan arvioidun verovaikutuksen olemme koonneet taulukkoon 1. Esityksen mukaisen hallituksen verotuottotavoitteen perusteella (n. 155 miljoonaa euroa) verotasoksi muodostuisi makeisten, jäätelön, keksien ja makeitten leivonnaisten sekä hillon ja marmelaatien osalta 0,39€ / kg ja virvoitusjuomien osalta 5 senttiä litralta. Tässäkin tapauksessa on huomattava, että veron ulkopuolelle jäisivät yhä mm. runsaasti sokeria sisältävät murot ja varsinainen taloussokeri.

Esityksessä todetaan kakkujen, keksien ja makeitten leivonnaisten verottaminen vaikeaksi, koska samalla pelätään perusravintoaineeksi luettavan ruokaleivän joutumista verolle. Myös jogurtin osalta on todettava, että se kuuluu tullitariffiryhmään, jossa myös on tuotteita, joiden verottamista ei nähdä perusteltuna. Näiden tuotteiden jättäminen veron ulkopuolelle loisi verojärjestelmään kuitenkin selkeän epäkohdan, joka asettaisi samankaltaiset herkuttelutuotteet eriarvoiseen asemaan. Varsinkin kun vielä aiemmin esityksessä on todettu juuri tällaisten tuotteiden olevan merkittävä sokerin lähde eräissä väestöryhmissä.

Jogurttien, keksien ja leivonnaisten verotus on mahdollista ratkaista samalla tavoin kuin esimerkiksi erilaisten alkoholijuomien verotus niiden tilavuusprosentin perusteella. Makeat jogurtit ja leivonnaiset sisältävät runsaasti sokereita, kun taas puolestaan ruokaleivään lisätään vähän sokeria. EU:n ravitsemusväitteitä varten määrittelemät sokeripitoisuusluokat sopivat myös makeiden jogurttien erottamiseen omassa tariffiryhmässään sekä leivonnaisten ja ruokaleipien erottamiseen toisistaan¹.

Edellä esitetyn mukaisesti pidämme tärkeänä, että suunniteltua veropohjaa laajennetaan yllä kuvatun mukaisesti ja verotasoa lasketaan. Mm. Norjassa vastaava vero on kyetty kohdistamaan myös mm. taloussokeriin ja tiettyihin makeisiin leivontatuotteisiin. Veropohjan laajentamisella kyetään samalla pienentämään veron syrjivyyttä ja vähentämään kilpailuhäiriöitä alan sisällä.

3. Ehdotuksen vaikutus myyntivolyymeihin ja harmaatuontiin

Esityksessä todetaan, ettei verolla ja sitä seuraavalla hinnankorotuksella ole merkittävää vaikutusta veronalaisten tuotteiden myyntiin ja kulutukseen. Kilpailu makeis- ja virvoitusjuomaliiketoiminnassa on kuitenkin kiristynyt viime vuosina. Esimerkiksi virvoitusjuomien kulutus on Suomessa laskenut yhtäjaksoisesti viimeiset 8 vuotta (LIITE 1) ja kotimaisen kilpailukyvyyn turvaamiseksi alalla on tehty useita toimenpiteitä työn ja toimintojen uudelleenorganisoinniseksi. Verotus itsessään sekä sitä seuraava hinnankorotus ja volyyminlasku ovat moninkertainen rasite, joka edelleen heikentää yritysten toimintaedellytyksiä.

Veronkorotuksen vaikutus kuluttajahintoihin tulee todennäköisesti olemaan huomattavasti veroa suurempi. Arvonlisäverosta ja mahdollisista jälleenmyyntiportaan katekertoimista riippuen voi makeisten osalta vaikutus olla tietyin edellytyksin jopa 25 %. Virvoitusjuomien hinta voi puolestaan nousta pakkauskoosta ja myyntipisteestä riippuen jopa 10 %. Sekä makeiset että alkoholiittomat juomat ovat erittäin hintaelastisia tuoteryhmiä ja pienikin hinnankorotus vaikuttaa helposti myyntiin. Pelkästään 1 % hinnannousu vähentää virvoitusjuomien myyntivolyymiä keskimäärin 1,6 % (International Tax and Investment Center and Oxford Economics, 2008). Vaikutus veronalaisiksi ehdotettuihin tuoteryhmiin tulee olemaan tätäkin suurempi, koska vastaavantyyppisten korvaavien tuotteiden hinnat eivät nouse lainkaan. Esityksen mukaisesti hintojen voidaan odottaa kohoavan kunkin kategorian edullisimmissa tuotteissa suhteessa enemmän kuin kategorian

¹ Mikäli esim. leivontatuotteiden tullitariffiryhmään kuuluvassa tuotteessa on sokeria enemmän kuin 7g/100g (EU:n yleinen sokeripitoisuuden määritelmä), on tuote verollinen. Makeissa leivonnaisissa on lähes poikkeuksetta huomattavasti enemmän sokeria. Mikäli siinä on vähemmän (sokeriton 0 – 0,5 g /100g, alhainen sokeripitoisuus 0,5 – 2,5g / 100g, vähennetty sokeripitoisuus 2,5 – 7g/100g) on tuote verovapaa. Kaikki ruokaleivät lähes poikkeuksetta kuuluvat tähän ryhmään sokeria alle 7g/100g.

kalliimmissa tuotteissa. Siitä huolimatta nämä tuotteet ovat todennäköisimmin jatkossakin yhä kategoriansa edullisimpia. Lisäksi kilpailevat, mutta verottomat tuotekategoriat hyötyvät makeisiin kohdistuvasta verosta.

Perusteluissa esitettiin näkemys tarpeesta ohjata myös nuorten sokerituotteiden kulutusta. Veronkorotuksella todennäköisesti on kuitenkin pienin vaikutus juuri nuoriin, jotka joka tapauksessa ostavat kategorian edullisimpia vaihtoehtoja. Tämän lisäksi heidän ostokäyttäytymistään ohjaavat trendit, ystävät ja kodin ulkopuolinen tekeminen hintaa enemmän.

Harmaatuonnista

Uudesta verosta ja virvoitusjuomaveron korotuksesta johtuvan harmaatuonnin kasvun odotetaan pienentävän useiden tuotteiden kotimaista myyntivolyyymiä edelleen. Harmaatuontia ei esityksessä esim. makeisten osalta pidetä merkittävänä riskinä. Muualla yleisperusteluissa kuitenkin todetaan, että makeisvero ”poistettiin vuoden 2000 alusta lukien, koska makeisten harmaatuonti aiheutti ongelmia ja laissa ollut verovapaus ksylitolilla makeutetuille tuotteille oli ongelmallinen EU-oikeuden näkökulmasta.” Pidämme epäjohdonmukaisena väitettä, ettei harmaatuonnista aiheutuisi merkittäviä ongelmia, varsinkin kun verotaso on huomattavasti korkeampi kuin edellisen makeisveron aikaan.

Esityksessä ehdotetaan, että verottomia olisivat sellaiset makeiset, jotka olisi valmistanut tai tuottanut valmistaja, jonka kalenterivuoden aikana kulutukseen luovuttamien tuotteiden määrä olisi enintään 30 000 kilogrammaa makeisia. Olemme sitä mieltä, että tällainen keinotekoinen raja johtaa väärinkäyttöihin ja omalta osaltaan harmaatuonnin merkittävään lisääntymiseen. Makeisilla ei ole sellaista merkittävää pienimuotoista valmistusta, mikä puoltaisi verottomuuden rajan asettamista. Raja tulisi poistaa ja kaikkien veronalaisen toimijoiden tulisi tällä perusteella olla verovelvollisia.

Harmaatuonnin osalta on myös muistettava se, että pienillä kotimarkkinoilla operoivien yritysten (kuten kotimaiset makeisvalmistajat) vientitoiminta vaikeutuu, kun harmaatuonti lisääntyy tai kulutus siirtyy toisiin tuoteryhmiin.

Myös virvoitusjuomien osalta harmaantuonnin kasvu on mahdollista, vaikka toistaiseksi se on ollut maltillisena vielä tilastoimatonta. Merkittävästi noussut alkoholin matkustajatuonti lisää myös virvoitusjuomien matkustajatuonnin todennäköisyyttä - erityisesti silloin, kun Viron ja Suomen välinen hintaero on helpommin nähtävissä Viron siirtyessä euroon. Matkustajatuonti on paitsi pois suomalaiselta juoma- ja makeisteollisuudelta myös haastavaa kulutuksen hillitsemisen näkökulmasta; matkustajatuonnissa myyntiyritykset ovat suurempia kuin normaalioloissa, mikä helposti lisää myös näiden tuotteiden kulutusta.

Esityksen yleisperusteluissa todetaan, että verottomia tuotteita myyvien varustamoiden myynnin arvioidaan kasvavan, mitä pidetään hyvänä varustamoelinkeinon kannalta. On mielenkiintoista, että osaa elintarvikeyrityksiä rankaisevaa verouudistusta perustellaan tuella toisen toimialan yrityksille.

Yllä esitetyn perusteella ehdotamme verotasojen uudelleenarviointia ja veropohjan laajentamista, jotta liian korkealle asetettu verotaso ei lisää harmaatuontia ja heikennä ratkaisevasti veronalaisiksi joutuvien yritysten toimintaedellytyksiä suhteessa muihin vastaaviin toimijoihin. Lisäksi ehdotamme, että 30 000kg verottomuusraja poistetaan.

4. Vaikutus työllisyyteen

Ehdotuksen tarkkoja vaikutuksia työllisyyteen on vaikea arvioida vielä tässä vaiheessa ja lopulliset vaikutukset ovat seurausta kilpailun vääristymisen, hinnan korotusten ja harmaatuonnin yhteisvaikutuksesta.

Elintarviketeollisuus on tuotanto- ja työvoimavaltainen ala, joka työllistää merkittävässä määrin mm. vähemmän koulutettuja ja nuoria suomalaisia. Veroesitys kohdistuu erityisesti yrityksiin, jotka kuuluvat

Suomen suurimpien elintarvikealan työllistäjien joukkoon. Oman henkilökunnan lisäksi merkkielintarvikkeita valmistavalla ja markkinoivalla yhtiöllä on huomattava epäsuora vaikutus mm. markkinointi-, media-, tutkimus-, paino- ja logistiikka-alan yritysten työllisyyteen. Cambridgen yliopiston tutkimuksen mukaan esim. yksi juoma-alan työpaikka luo 6 muuta työpaikkaa.

Edellä kuvatun perusteella uskomme, että verolla tulee olemaan huomattavat seurannaisvaikutukset yritysten toimintaan. Korkea verotaso tulee väistämättä vaikuttamaan myyntiin ja kannattavuuteen ja siten myös kyseisten yritysten kykyyn työllistää ja teettää töitä muilla yrityksillä.

5. Vaikutus kansanterveyteen

Esitystä perustellaan paitsi taloudellisin myös kansanterveydellisin syin. Yleisesti voidaan todeta, että kansanterveydellisiä vaikutuksia käsittelevä osuus on ylimalkainen kooste erilaisia näkemyksiä ja väitteitä, joilla on hyvin väljä yhteys veroon ja sen kansanterveydelliseen vaikuttavuuteen.

Yleisperusteluissa esitetyt kansanterveydelliset näkemykset ovat ristiriitaisia eivätkä tue tarvetta kohdistaa verorasitetta pelkästään makeisiin, jäätelöön ja valikoituihin alkoholittomiin juomiin. Tosiasiassa vero on puhtaasti fiskaalinen ja siksi kohdistettu tullitariffijärjestelmän puitteissa mielivaltaisesti yksittäisiin tuoteryhmiin. Tätä näkemystä vahvistaa mm. se, että veron ulkopuolelle on jätetty keksit ja makeat leipomotuotteet, jotka ovat aikuisten naisten merkittävimpiä sokerilähteitä. Myös suomalaisten ylivoimaisesti eniten nauttima sokeri eli taloussokeri on jätetty veron ulkopuolelle. Sitä vastoin veronalaisia ovat mm. ksylitolituotteet, joilla on EU:n hyväksymä terveysvaikutteinen asema (ksylitolipurukumia koskevasta terveysväitteestä lisää liitteessä 2), sokerittomat makeiset ja juomat sekä myös luonnon kivennäisvedet.

Korkea verotaso tulisi myös johtamaan siihen, että tax-free, harmaa- tai itse tuotujen tuotteiden hintaetu tulee olemaan niin suuri, että se houkuttelee kuluttajia siirtymään ostamaan enemmän näitä tuotteita ja tällöin esityksen kansanterveydellisenä tavoitteena oleva kokonaiskulutuksen väheneminen ei toteudu.

Ehdotamme kansanterveydellisten perusteluiden poistamista esityksen yleisperusteluista tai että elintarvikkeiden kulutuksen ja kansanterveyden välisen syy-seuraus-suhteen tuntevat asiantuntijat kirjoittavat osuuden. Olemme liittäneet omat huomiomme tulkinta- ja asiavirheistä erilliseen liitteeseen. (LIITE 3).

6. Veron vaikutus yritysten toimintaan syksyllä 2010 ja alkuvuodesta 2011

Koska verolaki on eduskuntakäsittelyssä vasta loppuvuodesta 2010, aiheutuu myöhäisestä valmistelusta merkittäviä taloudellisia ja hallinnollisia rasitteita yrityksille. Yritysten mahdollisuudet reagoida muutokseen ovat annetussa lyhyessä ajassa rajalliset.

Teollisuuden on ilmoitettava tammikuussa 2011 myyntiin tulevat tuotteet sekä niiden hinnat kaupalle jo syyskuussa 2010, jotta kauppa ehtii viemään hinnat omiin järjestelmiinsä. Tällöin yrityksillä ei tule olemaan vielä varmaa tietoa, astuuko vero voimaan ja minkä suuruisena tammikuussa 2011. Käytännössä tämä tarkoittaa, että yritysten kustannukset alkuvuodelta 2011 kasvavat veroa enemmän, koska yritykset eivät ehkä pysty siirtämään veroa hintoihin ennen kevättä 2011.

Veron vahvistuminen vuoden lopussa synnyttää myös hyvin säilyvien tuotteiden sisäänostopiikin, mikä näkyy alkuvuonna sisäänmyyntien romahtamisena kaupan varastojen ollessa täynnä. Tämä on veron ikävä sivuvaikutus, mikä näkyy väistämättä yritysten alkuvuoden tuloksessa ja moninkertaistaa veron rangaistusluonteisuutta.

Mikäli vero kaikesta tässä paperissa esitetystä huolimatta päätetään toteuttaa, esitämme että yrityksille annetaan tästä johtuen vähintään 6 kuukauden siirtymäaika mukauttaa toimintansa uuden verolain vaatimusten mukaiseksi.

7. Vaihtoehtomme

Esitämme, että yksittäisiin tuotteisiin kohdistuvaa ristiriitaista ja epä johdonmukaista veroa kehitetään edelleen kohti niin sanottua sokeriveroa. Olemme jo aiemmin esittäneet mallimme tällaisen verojärjestelmän rakentamiseksi, johon ei kuitenkaan veron valmistelun kiireellisyyden vuoksi ole valtiovarainministeriön toimesta tarkemmin ehditty perehtyä. Katsomme silti, että sokeriveromallin valmistelua on syytä jatkaa, jotta nyt annetun ehdotuksen kilpailua vääristävät ominaisuudet saadaan oikaistua ja veron kansanterveydellinen ohjausvaikutus kohdistettua oikein. Jatkovalmistelu tulisi käynnistää välittömästi.

Ehdotuksessa esitetyt perustelut sokeripitoisuuteen perustuvaa veromallia vastaan ovat kestävämpiä mm. siltä osin, että aikaa ja resursseja vaativan uudenlaisen veronkantojärjestelmän kehittämättä jättäminen ei voi olla perusteena sattumanvaraisuudessaan osaa yrityksistä syrjivänä ja kilpailua vääristävänä toteutettavalle veromallille. Tämän lausunnon allekirjoittajat eivät voi välttyä ajatukselta, että nyt on pyritty laatimaan mahdollisimman helppo ja nopeasti toteuttamiskelpoinen veromalli, joka kuitenkin jättää monia olennaisia ongelmia ratkaisematta.

Käsityksemme mukaan ehdottamamme sokeripitoisuuteen perustuva veromalli on EU-lainsäädännön yhteensopivuuden näkökulmasta vähintään ehdotuksen mukaisen veromallin veroinen, joskin sen kilpailua vääristävät ja kaupankäyntiä hankaloittavat elementit ovat varmasti vähäisempiä ja laajemman veropohjan ansiosta se ei syrji aiheetta vain osaa yrityksistä.

Esitämme, että mikäli vero kaikesta tässä paperissa esitetystä huolimatta päätetään toteuttaa, kirjataan ehdotetun veromallin kehittäminen kohti sokeriveroa lain yksityiskohtaisiin perusteluihin voimaantuloa käsittelevään kohtaan 2. Jotta teollisuus voi valmistautua tuleviin muutoksiin, tulisi verojärjestelmän kehittäminen kohti sokeripitoisuuteen perustuvaa veroa lisäksi kirjata seuraavaan hallitusohjelmaan. Työ verojärjestelmän kehittämiseksi tulisi aloittaa jo tällä hallituskaudella.

Lopuksi

Edessä on laajamittainen kokonaisverouudistus, josta tullaan sopimaan ensi kevään eduskuntavaalien jälkeen. Uusista valmisteveroista tai niiden korotuksista tulisi päättää samassa yhteydessä. Asiaa tulisi lisäksi selvittää perusteellisesti ennen veropäätöksen tekoa. Selvityksessä tulisi perehtyä sektori- ja tuoteryhmäkohtaisten taloudellisten ja kilpailua vääristävien vaikutusten arviointiin. Tällaista selvitystä ei tätä veroesitystä laadittaessa ole tehty.

Mikäli vero halutaan fiskaalisista syistä saattaa voimaan, tulisi tavoitteena olla syrjimätön ja yritysten välistä kilpailua vääristämätön järjestelmä, joka perustuu mahdollisimman laajaan veropohjaan.

Ehdotus on myös selkeässä ristiriidassa valtiovarainministeriön verouudistusta pohtivan työryhmän väliraportin kanssa, jossa kannatetaan laajoja ja kohtuullisia verokantoja kilpailun vääristymien minimoimiseksi.

Tuotteiden sokeripitoisuuteen perustuva veromalli ratkaisisi nämä ongelmat ja verojärjestelmän kehittäminen sokeriveron suuntaan tulisikin kirjata seuraavan hallituksen ohjelmaan. Valmistelu tulisi kuitenkin käynnistää jo tällä hallituskaudella.

On myös muistettava, että EU:n komission veroasioiden pääosasto ilmoitti Suomen viranomaisille jo vuonna 1996 pitävänsä selvänä, että makeisvero aiheutti suhteetonta haittaa makeiskaupalle verosta saataviin tuottoihin nähden. Lisäksi veron keräämistapa oli ongelmallinen EU-lainsäädännön näkökulmasta. Samat ongelmat olivat perusteluna silloin, kun hallitus vuonna 1998 esitti makeisveron poistamista. Veroehdotuksessa tulisi nyt perustella miten nämä veron poistamiseen hieman yli 10 vuotta sitten johtaneet seikat ovat nyt muuttuneet. Muussa tapauksessa esityksen kaltainen veroehdotus voi jälleen johtaa sopimusrikkomusmenettelyyn Suomen ja EU:n komission välillä.

Toivomme, että valtiovarainministeriö tekee tarvittavat muutokset ehdotukseen, jotta välttyttäisiin tämän sattumanvaraisuudessaan osaa yrityksistä syrjivän ja kilpailua vääristävän veron voimaantulolta.

Kunnioitavasti

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry

Pekka Tiainen
Puheenjohtaja

Makeis- ja keksiteollisuusyhdistys

David Nuutinen
Puheenjohtaja

Tom Lindblad
Varapuheenjohtaja

Taulukko 1.

	Vuosikulutus milj. kg	Verotaso €/kg	Verokertymä milj. €
Makeiset	70	0,39	27,30
Keksit	21	0,39	8,19
Makeat leivonnaiset	35	0,39	13,65
Jäätelö	42	0,39	16,38
Hillot	23,7	0,39	9,24
Kaakaojauhe	2,12	0,39	0,83
Jogurtit	108	0,39	42,12
Virvoitusjuomat ja mehut	778	0,05	38,9
YHTEENSÄ			156,61

Lähteet:

- **Elintarvikkeiden kulutusmuutokset kotitalouksissa vuosina 1966–2006 (Kuluttajatutkimuskeskus 2008)**
- Kahvileivän hankinta kotitalouksiin 2006 ja keskimäärin, kg/hlö/v.
 - Pehmeä kahvileipä (kahvipitko, viinerit ja pullat, munkit ja donitsit sekä leivokset, kakut ja makeat piirakat) kulutus yhteensä 6,6 kg/hlö
- **Hillojen ja marmeladien kulutusluvut ETL:n kotimaan myyntitilastosta.**
- **Jogurttien kulutus Matilda Maataloustilasto 2007.**

LIITE 1.**Virvoitusjuomien kulutuksesta: tasainen kulutuksen lasku vuodesta 2002**

Perusteluissa todetaan limonadien ja kivennäisvesien kulutuksen kasvaneen neljänneksellä vuodesta 2000. Näkemys antaa harhaanjohtavan kuvan todellisesta markkinatilanteesta, sillä mainittu kasvu on tapahtunut pääasiassa vuosina 2000–2002 ja oli valtaosin seurausta uuden kierrätyspakkauksen lanseerauksesta lasipullojen tilalle.

Vuoden 2002 jälkeen alkoholittomien limonadien totaalivolyymi on laskenut tasaisesti 0,1 – 3,6 % / vuosi. Vuodesta 2002 limonadien totaalivolyymi on pienentynyt 315 miljoonasta litrasta (2002) 283 miljoonaan litraan (2009). Vuodelle 2010 limonadien totaalivolyymien arvioidaan edelleen pienenevän.

Kokonaisuudessaan alkoholittomien juomien totaalivolyymi on vuosikymmenen aikana kasvanut mm. uusien alkoholittomien tuotekategorioiden myötä. (Lähde: Canadean: Soft Drinks Market Insights Report / Finland, Cycle 2010; Commercial Beverage Consumption - Million Litres, 1999-2010F).

LIITE 2.**Kslylitolipurukumilla virallinen terveysvaikutteinen asema koko EU:n alueella**

EU:n pysyvä komitea (Standing Committee / General Food Law) hyväksyi 27.4.2009 täyskslylitolipurukumia koskevan terveysväitteen. Päätös oli yksimielinen, kaikki jäsenmaat kannattivat ehdotusta. Hyväksytyt väitteen sanamuoto on suomeksi:

"Kokonaan kslylitolilla makeutetun purukumin on osoitettu vähentävän hampaiden plakkia. Plakin suuri määrä on kariesen kehittymisen riskitekijä lapsilla."

Hyväksynnän myötä kslylitolipurukumi saa virallisen terveysvaikutteisen aseman koko Euroopan unionin alueella. Päätös koskee kaikkia yksinomaan kslylitolilla makeutettuja purukumeja EU:n alueella.

Hyväksyntää edelsi Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen (EFSA) lausunto. Väite pohjautuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen koskien elintarvikkeiden ravitsemus- ja terveysväitteitä (EY) N:o 1924/2006, liittyen sairauden riskin vähentämistä koskeviin väitteisiin.

LIITE 3.**Virvoitusjuomat suomalaisten ravitsemuksessa**

Kansanterveydelliset perustelut – osio on melko ylimalkainen kooste erilaisia näkemyksiä ja väitteitä, joilla on hyvin väljä yhteys veroon ja sen vaikuttavuuteen kulutusta ohjaavana tekijänä. Sekä WHO että Euroopan Komissio ovat todenneet, että lihavuus on seurausta useiden eri tekijöiden monimutkaisesta yhtälöstä, ei yksittäisistä elintarvikkeista. On syytä muistaa, että väestötutkimuksissa ei ole kyetty osoittamaan pelkästään sokerin ja vielä vähemmän virvoitusjuomien korrelaatiota ylipainoon ja lihomiseen.

Tekstissä viitataan, että "sokeroitujen virvoitusjuomien käytön on useiden tutkimusten mukaan todettu lisäävän lihomisen riskiä seurantavuosina". Väite on esitetty ilman minkäänlaisia lähteitä mainittuihin tutkimuksiin, minkä lisäksi perusteluihin sisältyy tulkinta- ja asiavirheitä, joiden korjaaminen lienee paikallaan ennen lopullista versiota.

Aikuisista: Esityksessä viitataan Finnravinto-tutkimukseen, jonka perusteella todetaan miesten saavan suurimman osan nauttimistaan sokereista mehuista ja virvoitusjuomista. Kuitenkin esim. Finnravinto 2007 - tutkimuksen mukaan on selkeästi nähtävissä, että suomalaismiesten päivittäisestä energiasta 350kcal muodostui juomista (sekä alkoholi että alkoholittomat juomat). Tästä kalorimäärästä vain 8 % eli 27 kcal on peräisin virvoitusjuomista. Vastaavasti miehet saavat 25 % sokerista alkoholittomista juomista, mistä virvoitusjuomista muodostuu vain 5 %. Näitä määriä ei voida pitää merkittävänä perusteena kohdistaa vero pelkästään virvoitusjuomiin, minkä vuoksi se ei myöskään ole riittävän vahva argumentti esitettäväksi veron perusteluissa.

Nuorista: Esityksen perusteluissa viitataan myös nuorten virvoitusjuomakulutukseen ja todetaan mehujen ja virvoitusjuomien kulutuksen olevan polarisoitunutta. Useiden tutkimusten mukaan näin onkin ja yläkouluikäisistä valtaosa ei juo lainkaan virvoitusjuomia. Sukupuolesta riippuen virvoitusjuomia ei juo lainkaan 40–70% nuorista.

Yläkoululaisten ravitsemus ja hyvinvointi 2007–08 tutkimuksen (KTL & SITRA) mukaan vesi on yleisimmin käytetty juoma nuorilla ennen maitoja ja mehuja. Nuoret juovat virvoitusjuomia harvemmin kuin täysmehuja ja mehujuomia. Saman tutkimuksen perusteella pojat valitsevat tyttöjä useammin kevytjuoman tyttöjen kuitenkin juodessa virvoitusjuomia kokonaisuudessaan poikia vähemmän.

Valtion ravitsemusneuvottelukunnan juomaraportin mukaan pojat (13 v.) saavat kaikista nauttimistaan juomista noin 370 kcal päivässä ja tytöt noin 240 kcal päivässä. Suurin energianlähde nuorilla ovat nestemäiset maitovalmisteet, jotka vastaavat yli puolesta juomista saatavasta energiasta.

Suomalaisten sokerin saanti: Finnravinto 2007 – raportin perusteella on vaikea osoittaa ja rankaista ainoastaan makeisia ja virvoitusjuomia suomalaisten sokerin saannista. Raportin mukaan työikäisten miesten suurimmat sokerin lähteet ovat kaikki alkoholittomat juomat, joista mehujuomat suurimpana (mehut, mehujuomat, virvoitusjuomat ja muut alkoholittomat juomat =25 %), pöytäsookeri ja makeiset (23 %), hedelmät ja marjat (21 %), vilja- ja leivontatuotteet (15 %). Vastaavasti työikäisten naisten sokerin lähteistä merkittävimmät ovat hedelmät ja marjat (26 %), sokeri ja makeiset (21 %), maitovalmisteet (15 %) ja kaikki alkoholittomat juomat (14 %).

Virvoitusjuomien kulutuksen vaikutus kehon painoon

- Tutkimukset, joiden mukaan virvoitusjuomien ja lihavuuden välillä ei ole korrelaatiota: Blum et al., 2005; Drapeau et al., 2004; French et al., 1994; Kvaavik et al., 2005; Laurson et al., 2008; Newby et al., 2004; Schulz et al., 2002; Sun and Empie, 2007, Vanselow et al., 2009
- According to the American Heart Association's 2009 Scientific Statement on added sugars, "Because overweight and obesity are complex metabolic conditions, it is unlikely that a single food or food group is primarily causal." In other words, although regular soft drinks do have calories, overweight or obesity cannot be blamed on soft drinks or any other single food or beverage alone. (Johnson et al, 2009)
- A review and meta-analysis published in the American Journal of Clinical Nutrition evaluated of 12 studies assessing the role of consumption of SSBs in weight gain among children and adolescents and found that, based on current scientific evidence, there was a near zero association between SSB consumption and BMI. The authors noted that several other recent meta-analyses reported small effect sizes and described the results as weak or equivocal. (Forshee et al., 2008)
- A study published in the American Journal of Clinical Nutrition examined the association between beverage consumption and five year body weight change in over 2,000 adolescents. The authors concluded that there was, "no association between sugar-sweetened beverage consumption, juice consumption, and adolescent weight gain over a 5-year period." (Vanselow et al., 2009)
- A systematic review of 44 studies found that energy intake from any source and lack of both exercise and excess inactivity were associated with overweight in children and adolescents. The author concluded that suggesting sugar sweetened soft drinks are a disproportionate cause of excess body

weight and/or that their avoidance would be effective in preventing weight gain are not well substantiated by the science. (Gibson, 2008)

- Population survey data from over 38,000 individuals, over a 15-year period, was used to assess the relationship between obesity risk and SSB consumption. Authors concluded that, "Multiple lifestyle factors and higher dietary fat intake were significantly associated with obesity risk. Populations who frequently consumed SSB, primarily high fructose corn syrup sweetened beverages, did not have a higher obesity rate or increased obesity risk than that of populations which consumed SSB infrequently." (Sun and Empie, 2007)
- In people with a consistent consumption level of SSBs, the average annual weight change is essentially identical in groups consuming high and low levels of SSBs, indicating that SSB consumption has little impact on long-term weight status. (Schulze et al., 2004, Palmer et al., 2008; Kvaavik et al., 2004).
- Consistent findings across several large studies confirm that the impact of SSB calories on weight gain is a fraction of the expected amount, and suggest that when people consume calories from SSBs, there is in fact some compensation for those calories. (Schulze et al., 2004, Palmer et al., 2008, Chen et al., 2009). This compensation may be the result of reduced consumption of other foods.